Przedpłata wraz z przesełką pocztową wynosi 5 zł. a. w. rocznie.

ZWIĄZEK.

Pismo tygodniowe.

Organ Związku stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych wychodzi co Poniedziałek w objętości pół arkusza.

REDAKCYA i Administracya we Lwowie przy placu Maryackim l. 9.

Nr. 29. i 30. Poniedziałek, dnia 30. Lipca 1877. IV. rocznik.

O kredycie rolniczym w Galicyi

napisał

Dr. Tadeusz Skałkowski.

(Dokończenie)

Kończąc przedstawienie obecnego stanu gminnych kas pożyczkowych, konstatuje prof. dr. Pilat, że przeważna ilość kas pożyczkowych, w skutek nieudolności zarządu i braku stałej opieki, a raczej kierownictwa, narażoną jest na niebezpieczeństwo zatraty kapitałów, któremu nie można zapobiedz przez nadzór sprawowany z daleka lub objawiający się przez skontro przeprowadzone raz lub dwa razy do roku.

Jako środki zaradcze proponuje prof. dr. Pilat:

1. Aby wydziały powiatowe, zanim przyzwolą na utworzenie kasy pożyczkowej, zastanowiły się nad tem, czyli od przyszłego zarządu kasy można spodziewać się odpowiedniego utrzymywania kasy, lub czy można liczyć na pomoc osoby wykształconej, którąby chciała opiekować się kasą. Jeżeli na to liczyć nie można — należy odmówić przyzwolenia na utworzenie kasy.

2. Aby w skryptach dłużnych zamieszczono klauzulę, że dłużnik poddaje się postępowaniu drobiazgowemu.

3. Celem ściągnięcia zaległości powinien wydział powiatowy w razie potrzeby ustanowić dla gminy zastępcę do rewindykowania funduszów, w myśl §. 103 ustawy gminnej.

Ankieta przyjęła te wnioski, a oprócz tego uchwaliła, iż *należałoby wydać specyalną ustawę, upoważniającą wydziały powiatowe do zwinięcia takich kas pożyczkowych, które źle są administrowane.*

VI.

W roku 1876. uchwalił sejm, na wniosek komisyi głodowej, rezolucyę następującą:

„Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby dla zbadania przyczyn zubożenia powszechnego w kraju, i zwiększającego aię upadku gospodarstw wiejskich, tudzież obmyślenia środków dla podźwignięcia kraju z tego smutnego stanu, zwołał ankietę i wynik jej czynności przedłożył przyszłemu sejmowi.“

Odnośnie do tej rezolucyi uchwalił sejm na wniosek dra Zyblikiewicza:

Zwołać się mającej ankiecie sejm przekazuje do rozpoznania wniosek następującej treści:

Wydział krajowy dołoży starań, aby każda ile możności rada powiatowa założyła kasę zaliczkową. W powiatach, posiadających już kasy zaliczkowe, dążyć należy do zasilania tychże.

Każda rada powiatowa otrzyma na żądanie dla kasy zaliczkowej pożyczkę z funduszu krajowego przynajmniej 5.000 złr. na 6% ze spłatą najdalej w 10 latach.

Wydział krajowy zaprosi Tow. kred. ziemskie, Tow. wzaj. ubezpieczeń, i kasy oszczędności, aby również dopomogły do rozwoju kas zaliczkowych.

Wydział kraj. przedkładać będzie sejmowi odpowiednie wnioski do rozwinięcia kas zaliczkowych w całym kraju, i wypracuje projekt ich organizacyi.

Ankieta, powołana przez Wydział krajowy dla zbadania przyczyn zubożenia powszechnego, zajęła się przedewszystkiem rozbiorem wniosku dra Zyblikiewicza, i przyszła do przekonania, że w obec nader pomyślnego rozwoju towarzystw zaliczkowych niewłaściwem byłoby dążyć do zakładania powiatowych kas zaliczkowych, zarządzanych przez wydziały powiatowe, lecz że należy raczej dążyć do zasilenia istniejących już towarzystw zaliczkowych, przez udzielenie im pożyczek z funduszów krajowych i zakładania takich towarzystw w tych powiatach, gdzie jeszcze nie istnieją.

Udzielanie pożyczek z funduszu krajowego może, zdaniem ankiety, najodpowiedniej być uskutecznionem za pośrednictwem centralnej instytucyi finansowej, a taką instytucyą centralną mógłby być najwłaściwiej krajowy zakład hipoteczny, założony na wzór takich zakładów w Czechach i na Szląsku.

Gdyby utworzenie takiego zakładu dla kredytu hipotecznego posiadłości rustykalnych i miejskich nie przyszło do skutku, w takim wypadku należałoby, wedle

zdania ankiety, utworzyć dla towarzystw zaliczkowych odrębną instytucyą finansową centralną a to w formie akcyjnej.

Zanim zaś utworzenie instytucyi takiej nastąpi, powinienby Wydział krajowy udzielać pożyczki bezpośrednio towarzystwom zaliczkowym.

Rezultaty obrad ankiety kredytowej i ankiety dla zbadania przyczyn zubożenia kraju przedłoży Wydział krajowy sejmowi, tak iż można spodziewać się, że sejm zajmie się nareszcie sprawą organizacyi kredytu rolniczego.

Sprawa to niezmiernej doniosłości, a kraj słusznie może domagać się jak najspieszniejszego jej załatwienia.

Nikt niemoże zaprzeczyć, że zubożenie powszechne w kraju naszym postępuje nieustannie i że jedną z głównych przyczyn tego zubożenia są nader trudne stosunki kredytowe. — W takim stanie rzeczy jest obowiązkiem reprezentacyi i władzy autonomicznej, powołanej do strzeżenia interesów kraju, postarać się o założenie takich kredytowych zakładów, któreby nie wyzyskiwały trudnego położenia producentów, lecz działały dla powszechnego pożytku.

Tak pojmował zadanie swoje sejm i rząd królestwa Polskiego, gdy objął w roku 1815. władzę nad krajem, zniszczonym zupełnie długoletnią wojną. Założono z funduszów publicznych Bank Polski, którego zadaniem jest wspierać przemysł, handel i rolnictwo tanim kredytem i założono Towarzystwo kredytowe ziemskie. Te dwie instytucye stały się podwaliną dobrobytu Królestwa Polskiego. Obecnie Towarzystwo kred. ziemskie ma w obiegu przeszło 80 milionów rubli listów zastawnych, a Bank Polski rozporządza funduszem przeszło 30 milionów rubli, podczas gdy dotacye obu galicyjskich filii Banku narodowego nie dochodzą nawet 3 milionów guldenów, a i ten szczupły fundusz wcale nie jest dostępny dla rolników!

Inicyatywie sejmu postulatowego z czasów absolutnych przed rokiem 1848. zawdzięcza Galicya założenie dwóch pierwszorzędnych instytucyi kredytowych, mianowicie Towarzystwa kredytowego ziemskiego i galicyjskiej kasy oszczędności.

Obecna więc reprezentacya kraju naszego, której Wydział krajowy przedłoży dostatecznie już zbadaną sprawę kredytu rolniczego, powinna bezzwłocznie przystąpić do praktycznego załatwienia tej sprawy.

Spółka handlu skór w Stanisławowie.

Dnia 20. maja r. b. utworzono w Stanisławowie magazyn na skóry i inne przybory do wyrobów szewskich, rymarskich i t. p. pod firmą: *„Towarzystwo handlu skór i obuwia z ograniczoną poręką.“* Statut ułożono w myśl ustawy z r. 1873 i zaprotokołowano w rejestrze spółek na mocy uchwały stanisławowskiego c. k. Sądu obwodowego z dnia 18. kwietnia 1877 roku do l. 3613.

Dyrekcyę reprezentują pp. Stanisław Maksymowicz rymarz i właściciel realności, Jan Śniadowski właściciel realności i Józef Urban buchhalter miejski.

Lata upływały wśród powtarzania sobie na ucho nieodzownej potrzeby wspólnego magazynu skór, ba nawet kilkakrotne zebrania w tym celu producentów obuwia spełzały na niczem, częścią z powodu ciągle przytaczanej przeszkody pochodzącej z braku kapitału, a częścią dla braku jakiego chętnego i dobrej woli, fachowego, z kupiectwem i rachunkowością sklepową choćby na wpół obeznanego człowieka.

Dopiero w skutek poruszenia tej sprawy na Zgromadzeniu delegatów Związku Stowarzyszeń w roku 1876 i w skutek uznanej tamże potrzeby, aby Stowarzyszenia zaliczkowe nie poprzestawały jedynie na dawaniu pożyczek i pobieraniu procentów, ale co ważniejsze starały się doświadczeniem swojem, inicyatywą i kredytem pomagać tworzeniu spółek produkcyjnych i magazynowych, i tym sposobem podtrzymywać, wskrzeszać i rozwijać częstokroć upadające rzemiosła nasze krajowe, — dopiero mówimy w ślad za temi wskazówkami i z powodu smutnych objawów coraz liczniejszego ostatnimi czasy upadania tutejszych warstatów szewskich, podjął Zarząd tutejszego Banku zaliczkowego zadanie w mowie będące w czyn przeprowadzić, mając pod tym względem poniekąd dany przykład i przyrzeczoną pomoc ze strony pierwej już we Lwowie powstałego Towarzystwa handlu skór.

Jakoż za staraniem Dyrekcyi Banku zaliczkowego ułożono statuta, zapełniono listę subskrypcyjną po nabożeństwie w dzień rocznicy śmierci Jana Kilińskiego — i dnia 20. maja r. b. otwarto magazyn.

Rezultat po dzień 15. lipca r. b. t. j. po upływie niespełna dwóch początkowych miesięcy był następujący:

a)	Sprowadzono towarów za	7,420 złr	68 ct.
	sprzedano z tego „	2,684 „	11 „
	pozostał zapas „	4,736 „	57 „
b)	Z tego kredytowano członkom za	905 „	68 „
	spłacili na to . . .	525 „	67 „
	pozostało na kredytach . .	380 „	01 „
	resztę płacono gotówką.		
c)	Wpłacone udziały 35ciu członków wynoszą na 800 złr. deklarowanych	203 „	— „
d)	na fundusz rezerwowy wpisowe	65 „	— „
e)	na rachunku bieżącym w Banku zaliczkowym, który otworzył Spółce na początek umiarkowany kredyt do wysokości 2000 złr. winno się	617 „	— „
f)	Za towary sprowadzone na własny rachunek i w komis winno się	3,999 „	70 „

g) Zysk pobrany i na towarach naprzód doliczony — wynosi (brutto) . . . 576 złr. 11 ct.
po wydatkach na koszta Zarządu (w tem lokal na ½ roku) wynoszących 129 „ 29 „
pozostał zysk . . . 446 złr. 82 ct.

h) Koszta założenia i urządzenia magazynu wynoszą . . . 138 „ 35 „

i) Obrót kasowy wynosił:

w przychodzie . . .	4,428 „ 18 „
w rozchodzie	4,352 „ 59 „
razem . .	8,780 złr. 77 ct.

Te wcale niemałe rezultaty, rokują magazynowi najlepszą przyszłość. Z czasem może on łatwo rozwinąć się na hurtowny skład dla całej wschodniej Galicyi. Z wszystkich stron rzemieślnicy wesołem i wdzięcznem okiem błogosławią chwilę otwarcia magazynu; — wszyscy ruchliwsi i zamożniejsi szewcy tutejsi, od cechmistrza zacząwszy, należą już do Spółki, z nielicznym wyjątkiem tych, którzy dotąd do spółki nie należą albo z powodu niemożliwości spłacenia długów po dawnych kramach, albo też z powodu zacofania i niepojmowania pożyteczności magazynu i potrzeby solidarności. —

Szczegółowy rozbiór stanu tych warstatów podamy następnie.

Już w tych pierwszych początkach obok przekonania się, że można mieć lepszy towar i za mierniejszą cenę, — że są postępowe wyroby skór wcale przystępne co do ceny i trwałe, których tu nawet dotąd po kramach nie trzymano, jak n. p. krakowskie z garbarni p. Lipińskiego, — któremu winniśmy wdzięczność za to, że nam pierwszy powierzył swoje poszukiwane wyroby za 700 złr. w komisową sprzedaż z oddaniem 10% na rzecz spółki, — oprócz tych wszystkich i wielu innych dogodności, już dziś każdy producent obuwia, szczególnie jak to mówią na dorobku będący, nabiera przez spółkę magazynową więcej pewności siebie i niezawisłości, — a gdy jest niejako współwłaścicielem magazynu, nabiera więcej ufności, zamiłowania do warstatu i do rzetelnego współzawodnictwa w pracy.

Zostawiamy sobie także na później, poruszenie spraw z magazynem skór związek mających, jako to: *a)* możliwości zakupowania surowych skór i oddania do garbowania na własny rachunek magazynu; *b)* urządzanie wykładów z postępu w gałęzi szewstwa i sprowadzenia w tym celu w użyciu będących maszyn tego rzemiosła, *c)* zarządzenia wyrobu obuwia — szczególnie w razie bezrobocia — na export.

Nadto z krótkiego naszego doświadczenia w tej gałęzi pracy ekonomicznej, nabyliśmy tego ważnego przekonania, że nietylko co do wyrobów ze skór, ale i w wielu innych rzemiosłach dałoby się obudzić większe życie, większe zainteresowanie i przywiązanie do rzemiosła, za czem idzie chęć do lepszego wykształcenia w nauce rzemiosła, trzeźwość, moralność i skrupulatniejsze obliczanie się z zarobionym groszem; że nam potrzeba pomocy z góry od dotyczących władz (Izby przemysłowej) i zajęcia się Związku i pojedyńczych Stowarzyszeń sprawami spółek produkcyjnych i magazynowych, których istnienie dziś tak samo jest ważnem, jak byt i rozwój Towarzystw zaliczkowych; — jeżeli w ogóle z postępem kroczyć mamy, i kiedyś skuteczną położyć tamę zalewowi produkcyi obcej zagranicznej, a rzemiosła nasze choć po części z duszących więzów uwolnić!

Co do skór nadmieniam jeszcze, że gdyby się powiodło Związkowi Stowarzyszeń wskrzesić po największych miastach przynajmiej 5 albo 6 takich spółek magazynowych, jak lwowska i nasza, — w krótkim czasie za pomocą Związku wzajemnego tychże spółek, cały dotychczasowy sposób podaży skór, zamieniłby się znacznie i trwale na korzyść naszych producentów obuwia i publiczności.

Po mniejszych okolicznych miasteczkach mogą się tworzyć kółka złożone z majstrów szewskich, którzy tylko z jednym udziałem (najmniejszy udział wynosi 25 złr. największy 500 złr., który może być wpłacony po 2 złr. miesięcznie), przystąpić mogą do spółki magazynowej, poczem mogą otrzymać naraz towary i wszystkie przybory szewskie na kredyt w wysokości od 100 do 500 złr , jeżeli na wystawionym i najmniej w dwa podpisy opatrzonym, a najdalej w 3 miesięcy płatnym wekslu, miejscowe Towarzystwo zaliczkowe doda swoje żyro, w skutek czego częściowe spłaty na dany kredyt, mogą być uiszczane w dotyczącem miejscowem Towarzystwie zaliczkowem.

Stanisławów 16. Lipca 1877.

Józef Urban.

Odpowiedzi w sprawie centralnej instytucyi.

Oprócz odpowiedzi, które streściliśmy w przedostatnim numerze „Związku", nadesłało opinie swe do dnia 26go b. m. 8 stowarzyszeń. Bez bliższego motywowania oświadcza się Tow. zaliczkowe w Jarosławiu za komandytą na akcye, a pierwsza związkowa drukarnia we Lwowie za wnioskiem lwowskiego Tow. zal.

Tow. zal. w Drohobyczu oświadcza się za formą udziałową z nieograniczoną poręką, co tem motywuje

*

Rachunki spółek zaliczkowych za miesiąc czerwiec 1877.

Stan bierny

Tow. zaliczkowe w	Udziały		Fundusz rezerwowy		Wkładki oszczędności: Stan na początku miesiąca		Włożono w ciągu miesiąca		Wyjęto w ciągu miesiąca		Stan z końcem miesiąca		Pożyczki zaciągnięte: Stan na początku miesiąca		Zaciągnięte w ciągu miesiąca		Spłacone w ciągu miesiąca		Stan z końcem miesiąca
	z końcem miesiąca																		
	złr.	ct	złr.	ct	złr.	ct	złr.	ct	złr.	ct	złr.	ct	złr.	ct	złr.	ct	złr.	ct	złr.
Białej	11.249	74	979	—	33.096	31	1.692	35	2.940	4	31.848	62	12.250	—	—	—	3.350	—	8.900
Birczy	1.700	19	232	—	2.696	1	201	74	—	—	2.897	75	5.750	—	—	—	—	—	5.750
Bóbrce	2.002	72	568	81	2.146	34	1.044	—	5	—	3.185	34	10.270	—	3.150	—	4.520	—	8.900
Brzesku	30.831	5	831	29	45.117	37	5.613	23	5.119	7	45.611	53	666	—	—	—	—	—	666
Busku	9.684	80	1.174	18	435	—	375	23	—	—	810	23	10.978	—	—	—	—	—	10.978
Dąbrowie	21.924	93	5.560	5	—	—	—	—	—	—	—	—	93.534	45	2.795	83	1.250	—	95.080
Delatynie	8.410	21	437	57	2.200	39½	74	90	—	38	2.274	91	11.000	—	—	—	—	—	11.000
Drohobyczu	10.322	35	2.237	77	22.140	35	1.445	60	1.239	77	22.346	18	12.390	—	—	—	500	—	11.890
Glinianach	3.890	16	447	80	6.611	67	2.179	74	1.346	64	7.444	77	6.600	—	800	—	—	—	7.400
Gorlicach	63.569	70	4.639	25	82.889	42	11.826	50	13.337	81	84.400	73	48.033	62	2.992	24	4.360	—	46.665
Kałuszu	2.138	62	147	91	109	—	—	—	—	—	109	—	7.600	—	—	—	—	—	7.600
Kołomyi	3.668	68	265	—	2.100	77	143	—	141	—	2.102	77	6.000	—	—	—	—	—	6.000
Komarnie	1.545	—	136	50	4.968	57	101	45	150	—	4.920	2	5.000	—	—	—	—	—	5.000
Lwowie (Tow. zal.)	91.780	26	8.025	52	147324	88	46.788	37	40.595	77	153517	48	75.614	37	19.037	—	19.366	17	75.285
Mielcu	6.110	25	650	24	11.178	62	1.731	71	446	82	12.463	51	5.400	—	—	—	—	—	5.400
Mościskach	8.599	48	842	—	8.074	8	29	84	500	—	7.603	92	10.600	—	—	—	—	—	10.600
Przemyślu	18.139	26	805	33	57.017	87	2.436	60	1.210	—	58.244	37	38.800	—	5.100	—	2 400	—	41.500
„ (kasa zal.)	11.270	82	1.252	6	3.228	74	67	60	34	—	3.262	34	9.793	7	—	—	850	—	8.943
Radziechowie	1.962	50	319	—	2.860	15	2.478	51	682	—	4.656	66	12.000	—	—	—	—	—	12.000
Rohatynie	4.944	32	728	—	6.636	94	5	—	1 077	6	5.564	88	14.920	—	—	—	250	—	14.670
Rozdole	2.085	14	371	6	—	—	—	—	—	—	—	—	1.200	—	—	—	—	—	1.200
Rudkach	2.008	34	396	86	3.236	28	3	—	71	24	3.168	4	4.300	—	—	—	—	—	4.300
Samborze	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Skałacie	163	3	53	—	—	—	550	—	—	—	5	50	—	—	—	—	—	—	—
Sniatynie	1.995	—	202	—	200	—	—	—	—	—	200	—	4.000	—	—	—	—	—	4.000
Sokalu	9.108	39	349	12	4.947	2	237	86	63	—	5.121	88	24.742	5	—	—	224	—	24.518
Stanisławowie	80.875	17	3.690	21	134213	30	13.237	79	14.291	—	133249	45	17.800	—	1.800	—	2.100	—	17.500
Szczércu	1.828	33	420	84	566	59	37	12	36	—	567	71	2.998	34	—	—	—	—	2.998
Tarnowie	15.064	24	4.059	56	32.247	60	576	52	1.020	—	31.804	12½	18.035	—	2.500	—	710	—	19.825
Tłumaczu	6.827	90	928	26	13.454	85	847	99	550	75	13.752	9	2.000	—	3.000	—	—	—	5.000
Toporowie	7.936	50	1.239	75	7.190	87	738	—	105	36	7.823	51	—	—	—	—	—	—	—
Tyśmienicy	20.075	32	1.878	31	7.426	61	4	50	814	29	6.616	82	33.325	—	4.500	—	1.750	—	36.075
Wykotach	1.326	84	87	19	1.775	96	215	50	—	—	1.991	46	5.180	—	2.700	—	2.000	—	5.880
Złoczowie	1.831	44	268	—	2.204	15	376	—	120	—	2.460	15	4.460	—	—	—	—	—	4.460

Stan bierny (cd.) / Stan czynny

Tow. zaliczkowe w	Odsetki		Reszta *) pozycyi stanu biernego		Pożyczki udzielone: Stan na początku miesiąca		Spłacono w ciągu miesiąca		Udzielono w ciągu miesiąca		Stan z końcem miesiąca		Koszta założ. ruchomości i adm.		Reszta *) pozycyi stanu czynnego		Gotówka	
	z końcem miesiąca												z końcem miesiąca					
	złr.	ct	złr.	ct	złr.	ct	złr.	ct	złr.	ct	złr.	ct	złr.	ct	złr.	ct	złr.	ct.
Białej	2.034	48	—	—	51.589	90	4.299	5	5.224	95	52.520	80	1.629	31	140	95	720	78
Birczy	960	47	27	58	10.283	58	429	50	783	—	10.637	8	674	8	197	97	58	17
Bóbrce	—	—	139	22	13.096	71	252	—	635	41	13.480	12	129	60	1.087	59	98	78
Brzesku	7.048	51	1.161	4	83.072	50	8.600	13	8.698	—	83.170	37	660	71	1.769	14	550	20
Busku	2.130	51	1	20	22.759	44	285	—	800	—	23.274	44	1.392	46	85	77	26	25
Dąbrowie	6.720	21	3.826	45	124.552	39	4.159	91	4.625	—	125.017	43	707	64	4.185	5	3.201	80
Delatynie	1.840	84	57	39	21.423	78	575	35	1.002	—	21.850	43	1.046	94	1.087	5	36	50½
Drohobyczu	2.328	67	7.478	10	45.111	17	2.879	17	3.907	—	46.139	—	1.338	55	8.061	28	1.064	24
Glinianach	1.646	36	45	48	17.663	57	549	53	2.933	—	20.047	4	639	51	42	61	145	41
Gorlicach	6.169	97	—	—	204.247	—	24.317	—	23.356	—	203.286	—	717	57	—	—	791	61
Kałuszu	3	60	1.849	51	9.188	12	388	55	1.930	—	10.729	69	527	82	16	—	581	25
Kołomyi	622	4	83	64	12.251	44	3.074	60	3.165	—	12.341	84	235	62	742	58	78	45
Komarnie	1.071	85	1	11	11.310	74	652	18	1.795	—	12.453	56	219	92	2	8	—	—
Lwowie (Tow. zal.)	12.334	60	23	10	327.268	74	55.142	51	61.119	47	333.245	70	5.693	69	1.327	65	699	12
Mielcu	1.292	71	73	39	23.960	21	2.075	4	3.468	64	25.353	81	221	75	—	—	415	4½
Mościskach	—	—	820	74	28.099	33	3.170	15	2.680	—	27.609	18	58	84	293	96	505	49
Przemyślu	6.740	97	2.771	30	118.333	36	23.663	75	29.372	—	124.041	61	694	97	2.814	70	649	95
„ (kasa zal.)	1.463	99	3.128	69	28.725	90	2.126	10	1.917	—	28.516	80	666	53½	—	—	137	64
Radziechowie	659	61	49	6	16.012	50	511	90	3.250	—	18.750	00	372	19	—	—	524	44
Rohatynie	2.755	36	600	13	26.289	4	3.814	66	5.267	—	27.741	38	729	48	634	19	157	64
Rozdole	—	—	1.198	85	3.404	11	122	59	91	—	3.352	52	494	72	114	52	24	69
Rudkach	811	99	—	—	10.135	41	363	43	525	—	10.296	98	265	54	—	—	122	68
Samborze	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Skałacie	1	50	—	—	—	—	—	—	50	—	50	—	75	68	76	46	20	89
Sniatynie	35	56	—	—	7.805	—	214	72	550	—	8.355	—	—	—	—	—	16	40
Sokalu	3.108	83	623	15	39.982	17	567	28	562	—	39.976	89	1.239	81	1.100	3	512	65
Stanisławowie	11.407	—	14.883	53	230.078	59	41.166	50	36.058	—	224.970	9	2.447	22	26.092	69	8.075	16
Szczércu	338	50	—	—	5.952	38	520	—	644	—	6.076	38	44	96	14	94	17	44
Tarnowie	204	62	286	8	64.485	3	3.922	37	6.692	—	67.254	66	1.609	20	2.287	61	92	15½
Tłumaczu	1.067	7	505	45	23.012	—	1.089	—	3.979	25	25.902	25	552	34	324	54	1.301	64
Toporowie	944	7	1.283	53	16.402	38	1.489	94	2.317	33	17.229	77	491	60	1.482	22	23	77
Tyśmienicy	3.723	91	—	—	61.740	97	3.008	—	4.933	—	66.665	97	1.106	18	—	—	597	21
Wykotach	210	65	47	—	8.602	17	321	24	1.224	—	9.504	93	38	11	—	—	—	10
Złoczowie	1.021	69	—	—	8.769	74	674	80	1.060	—	9.154	94	668	63	99	20	118	51

„że w ten sposób tylko samorząd i niezawisłość stowarzyszeń będą zabezpieczone, i że Związek na tych zasadach oparty zdoła wzbudzić zaufanie tak u Sejmu jakoteż Banku narodowego i zagranicznych wielkich Instytucyj.“ W odpowiedzi swej główną uwagę zwraca Towarzystwo drohobyckie na zabezpieczenie Instytucyi centralnej od zbytniej przewagi osób prywatnych, któreby do niej z udziałami przystąpiły. Dopuszcza zatem tylko takich uczestników, którzy złożą z góry najmniej 10.000 złr. i przyjmą nieograniczoną porękę, a nie ograniczając liczby prywatnych uczestników, chce jednak postanowienia, by przy wyborach do Zarządu głosy ich liczone były zawsze za $^1/_3$ głosów całego Zgromadzenia. W Zarządzie zaś ma zasiadać nie więcej jak $^1/_3$ część wybranych z pomiędzy osób prywatnych, reszta z pomiędzy reprezentantów Stowarzyszeń. Osoby prywatne mają po jednym głosie bez względu na wysokość udziału — głosy Stowarzyszeń zaś normuje się według ilości członków i kwoty udziałów w każdem Stowarzyszeniu rzeczywiście wpłaconych, tak że Stow. mające 50 członków a 5000 złr. wpłaconych udziałów miałoby jeden głos — a za każdą zwyżkę wynoszącą 500 członków i 5000 złr. wpłaconych udziałów po jednym głosie. Udział każdego Stowarzyszenia w centralnej Instytucyi ma wynosić 10% wpłaconych w Stowarzyszeniu udziałów.

Tow. zaliczkowe w Starym Sączu uznaje, że istniejące obecnie wielkie Instytucye finansowe, aż nazbyt wystarczają wszelkim potrzebom kredytu, a zatem stwarzać jeszcze jednę Instytucyę kredytową w większych rozmiarach, przy tak znacznej konkurencyi, w obec ogólnie zachwianej wiary, tak w dawniej istniejące jak i w możliwe nowe instytucye, w obec znacznych kosztów administracyi i założenia, byłoby zdaniem rady nadz. Towarzystwa starosądeckiego rzeczą ryzykowną i mało szans powodzenia rokującą. Zaś przyrzeczony z Wydziału krajowego fundusz 400.000 złr. jest za mały, by na nim oprzeć się można. Towarzystwa zaliczkowe same potrzebują większych niż dotąd kapitałów, więc nie mogłyby skromnych swych funduszów uszczuplać dla zasilenia Instytucyi centralnej. Towarzystwo akcyjne nie przedstawia szans powodzenia, w obec niskiego kursu wszelkich papierów publicznych; spółka komandytowa byłaby dobrą, ale nie ma nadziei pozyskania komandytystów. Z tych uwag przychodzi Tow. starosądeckie do wniosku, iż najlepiej byłoby, ażeby Wydział krajowy bezpośrednio zasilał Tow. zaliczkowe za pośrednictwem dzisiejszego Wydziału Związku. Towarzystwa byłyby obowiązane dostarczać Związkowi odpisów z ksiąg swoich. Związek zaś przedkładałby Wydziałowi krajowemu żądania kredytu ze swoją opinią — a Wydział krajowy mógłby sam jeszcze sprawdzać w każdej chwili stan Towarzystw. Koszta pośrednictwa i lustracyi ponosiłyby Towarzystwa same. Gdyby jednak mimo poprzednich uwag uchwalono założyć centralną instytucyę, uznaje Tow. starosądeckie formę komandytową jako jedynie odpowiednią.

Bank zaliczkowy w Stanisławowie uznaje bezwarunkowo potrzebę centralnej instytucyi — co do formy zaś popiera mniej więcej wniosek Tow. zal. we Lwowie. Wyraża powątpiewanie czyby członkowie Banku zgodzić się chcieli na przyjęcie nieograniczonej poręki za inne Stowarzyszenia, czemu także i pewne trudności prawne stoją na przeszkodzie. Sądzi iż najwłaściwiej byłoby, aby nie wszystkie, w kraju istniejące, ale zamożniejsze albo bliżej siebie położone Stow. łączyły się w koła żyrowe (związki kredytowe), a te znowu oparłyby się o lwowskie Tow. zal. któreby musiało rachunkowość z dotychczasowych i przyszłych czynności z Tow. zaliczkowemi prowadzić odrębnie, nie żądając przystąpienia tych Tow. do siebie jako członków, ani też jakiejkolwiek innej wzajemnej poręki, lecz poprzestając na żądaniu złożenia zamiast udziału pewnej stosunkowej kwoty jako kaucyi na dotrzymanie zobowiązania. Taką kaucyę składałoby każde Stow. dla siebie, albo też każde prowincyonalne koło żyrowe dla siebie.

Tow. zal. w Radziechowie w obszernie motywowanem piśmie oświadcza się za formą komandytową. Tylko w tym wypadku popiera w ogóle myśl utworzenia instytucyi centralnej, gdyby forma jej i wszelkie inne okoliczności dawały rękojmię trwałego bytu i nie zbaczania od założonego celu, ponieważ z jednej strony zachwianie jej skompromitowałoby w przyszłości utworzenie czegoś żywotniejszego, i oddziałałoby szkodliwie na byt Stowarzyszeń, z drugiej zaś gdyby Instytucya taka raz powstała, nie miałyby Stow. wyboru przystąpienia lub nie, lecz dla samej potrzeby kredytu przystąpić by musiały. Zastrzega się dalej przeciw temu, by nowa Instytucya nie uszczuplała w jakikolwiek sposób działalności patronatu, nie sprowadziła naszych Stow. z drogi humanitarnej na czysto finansową, nie stworzyła z nich tylko swoich filii. Formę udziałową uważa Towarzystwo radziechowskie jako nieodpowiedną — ponieważ forma ta przecenia wartość nieograniczonej poręki, nie ściągnie nowych kapitałów prócz tych, z jakich Stow. już dotąd korzystają — a nieograniczona poręka dając wprawdzie bezpieczeństwo, lecz nie dając pewności szybkiego zrealizowania, odstrasza ludzi zamożniejszych od udziału. Też same zarzuty odnosi Tow. radziechowskie do koła kredytowego, wymagającego także poręki. Uważa koła takie jako praktyczne tylko dla blisko siebie położonych Stowarzyszeń — takie zaś koło, którego głównym celem byłoby zużytkowanie krajowej pożyczki „musiałoby przyjąć do swego grona wszystkie prawie Tow. zaliczkowe, a tem samem stworzyłoby porękę wprawdzie ograniczoną, lecz zawsze choćby tylko zasadniczo niebezpieczną.“

Oświadcza się dalej przeciw akcyjnej formie, która miałaby powodzenie tylko wtedy, gdyby była na zysk obliczona, co znowu dla Towarzystw byłoby niebezpiecznem. Pozostaje więc tylko komandyta, którą zdaniem Tow. radziechowskiego należy zasadniczo uchwalić, polecając Wydziałowi Związku by szukał do niej ludzi.

Tow. zaliczkowe w Rohatynie oświadcza się stanowczo za potrzebą utworzenia samoistnej instytucyi, na podstawie ustawy z r. 1873, z nieograniczoną poręką. Oprócz samej konsekwencyi a dobrego przykładu trzymania się jedynie zdrowej zasady, jaką nasze Stowarzyszenia przyjęły — podnosi Towarzystwo rohatyńskie, iż instytucya której członkami obok osób prywatnych byłyby wszystkie Tow. zal. w kraju, rozporządzając tak rozległą nieograniczoną poręką, dałaby kapitalistom tudzież instytucyom finansowym najzupełniejszą gwarancyę, i obudziłaby większe zaufanie aniżeli jakakolwiek inna. Zaś dla samych Towarzystw zaliczkowych przedstawiałaby tę jeszcze pewność, że nadaje im właściwą ingerencyę w sprawy, od których zawisł ich byt i rozwój, czego żadna inna forma instytucyi centralnej nie przedstawia. Wreszcie mniema Towarzystwo rohatyńskie, iż o taką instytucyę oparte Towarzystwa zaliczkowe, mogłyby śmiało podjąć się u siebie lokowania wszelkiej zbywającej gotówki funduszów powiatowych, tudzież krajowych powiatom do rozporządzenia oddanych, jak szczególniej drugowe i t. p. — tudzież wypłacania wszelkich na te fundusze wydawanych asygnat, przez co osiągnęłoby się podwójną korzyść: popierwsze bowiem, fundusze te dotychczas bez użytku leżące byłyby zawsze fruktyfikowane, a powtóre Towarzystwa nasze zwiększyłyby znacznie swój obrót kasowy i rozporządzalne swe fundusze.

Tow. zaliczkowe w Rudkach popiera bez bliższego motywowania wniosek Rady nadzorczej Tow. zal. we Lwowie, a oświadcza się stanowczo przeciw instytucyi udziałowej z nieograniczoną poręką.

Kontrola w Towarzystwach zaliczkowych.

(Dokończenie)

§. 8. Zasób efektów należy co miesiąc przejrzeć i inwentować, a z końcem roku według kursu ocenić.

§. 9. Z końcem roku rachunkowego winna rada nadzorcza w celu zestawienia rocznego obrachunku i bilansu sporządzić szczegółową inwenturę.

W tym celu należy w ostatnim dniu roku obrachunkowego:

a) zamknąć księgę kasową i obliczyć, co kasa mieć powinna a następnie spisać rzeczywisty stan kasy z wyszczególnieniem gatunków brzęczącej monety, asygnat kasowych, banknotów i kuponów;

b) przejrzeć i szczegółowo spisać weksle, oblig i papiery wartościowe i porównać je z odnośnemi wykazami i księgami kontroli.

Jeśli się ta praca w jednym dniu nie da uskutecznić, należy ją następnego dnia dalej prowadzić, tymczasem wszakże wszystko mieć w bezpiecznem zamknięciu aby przeszkodzić usiłowaniom, za pomocą których mógłby brak być ukrytym.

Przy spisywaniu tego rodzaju inwentury, należy każdy weksel zapisać podług bieżącego numeru, z oznaczeniem kwoty, na jaką opiewa, terminu płatności i dłużnika, oraz badać pewność każdego wekslu.

Tak samo jak weksle należy także wszelkie inne obligi i papiery wartościowe szczegółowo spisać, badać ich pewność i obrachować wartość.

Papiery wartościowe można przytem obliczać najwyżej po kursie dnia, w którym się robi rachunek.

§. 10. Skoro zarząd sporządzi rachunek roczny i bilans, należy podane w nich ostateczne pozycye poszczególnych kont porównać z wykazami inwentury i według tego sprawdzić i poświadczyć zgodność bilansu.

§. 11. Przy rewizyach rady nadzorczej nie należy pomijać badania tak zwanych bieżących zobowiązań, z indosacyi (żyrowania) weksli wypływających, gdyż bez poglądu na sumę i charakter tych zobowiązań nie można powziąć należytego sądu o położeniu interesu, a przez lekkomyślne zaciąganie tego rodzaju zobowiązań mogą powstać jak największe trudności i straty.

Akcepta stowarzyszenia winny, jak się samo przez się rozumie, wykazane być w stanie biernym bilansu.

§. 12. Do przedsiębrania rewizyi może być z członków rady nadzorczej osobna komisya rewizyjna utworzona.

Do prac rachunkowych może być do rewizyi przybraną czasowo osoba obeznana z rachunkowością. Z wszystkich rewizyi należy spisywać protokoły, wykazujące zakres i rezultat każdej rewizyi.

§. 13. Członkowie rady nadzorczej odpowiadają solidarnie w obec spółki za wszelkie straty, jakie spółka poniosła, a jakich przez ścisłe wypełnianie obowiązków kontroli ze strony rady nadzorczej można było uniknąć.

Z powyższych postanowień uważamy jako zupełnie niepraktyczne odbywanie posiedzeń Rady nadzorczej co tydzień. Jeżeli stosunek władz w Towarzystwach zaliczkowych ma być zachowanym tak, jak go pojmuje ustawa, jakim zresztą ze względu na sam interes być powinien t. j. że Dyrekcya jest właściwym wykonawczym organem rada zaś — czy się nadzorczą czy zawiadowczą nazywa — organem kontrolującym, a uchwalającym tylko w pewnych wyjątkowych, statutem przepisanych wypadkach — to niewątpliwie dla tej rady nie będzie przedmiotów do posiedzeń odbywanych raz na tydzień. Uchwa-

lanie stopy procentowej dla biernych i czynnych kapitałów, oznaczanie granic kredytu przez Towarzystwo udzielanego i używanego, ułożenie listy kredytowej członków (w czem zresztą Dyrekcya jako bezpośrednio odpowiedzialna i znająca członków najlepiej — jest o wiele właściwszą władzą) — i załatwianie takich spraw jak wybór dyrekcyi raz na trzy lata — to wszystko nie zapełni porządku dziennego posiedzeń, raz na tydzień odbywanych. Ztąd też wyniknie, że albo te posiedzenia dla braku przedmiotu na niczem się skończą — albo też Rada nadzorcza zacznie z czasem sama załatwiać sprawy, niewątpliwie do Dyrekcyi należące. Ten drugi wypadek jest najgorszy, a nawet dla samej kontroli najszkodliwszy, Dyrekcya bowiem będzie się wtedy we wielu razach niewłaściwie z Radą nadzorczą dzielić swoją odpowiedzialnością. Posiedzenia odbywane raz na miesiąc wystarczają najzupełniej wszelkim potrzebom.

Również trudno zrozumieć pożyteczności postanowienia §. 3go, iż na tygodniowych posiedzeniach ma Dyrekcya przedkładać oprócz rachunku kasy, także wykaz należytości zapadłych a nie uiszczonych, tudzież pożyczki na weksle wypłacone w ostatnim tygodniu. Jaki cel ma to przedkładanie? Co zrobi Rada nadzorcza z owym wykazem zapadłych należytości? W najlepszym razie będzie co tydzień uchwalać, iż poleca się Dyrekcyi, by te należytości ściągała, do czego Dyrekcya już według statutów jest obowiązaną, za co też jest sama odpowiedzialną. Po co tę odpowiedzialność dzielić między Radą nadzorczą a Dyrekcyą? Po co niedbałej Dyrekcyi dawać do rąk taki argument: przedkładałem wykaz należytości — więc spełniłam mój obowiązek, i nie jestem już odpowiedzialną. Dyrekcya ma dalej pełnej Radzie przedkładać wykaz udzielonych pożyczek. Jest to zupełnie niewłaściwe i niepraktyczne. Czyż może Dyrekcya cofnąć udzieloną już pożyczkę, w razie gdyby Rada nadzorcza ją zakwestyonowała? Czy dobrze jest ciału tak licznemu jak Rada nadzorcza przedkładać sprawy takie, w których mogą grać rolę względy tego rodzaju, jak wszelkie możliwe protekcye i protekcyjki, uprzedzenia do kogoś lub prze iw niemu? Nic łatwiejszego jak obudzenie przezto wielkich a nieuzasadnionych pretensyj, że oto temu lub owemu udzielono pożyczki, innemu odmówiono. Są to sprawy, w których Dyrekcya jedynie i wyłącznie całą odpowiedzialność brać winna, z nikim się nią nie dzieląc, a które się bezwarunkowo nie nadają do dyskusyi w ciele tak licznem jak Rada nadzorcza. Jeżeli zaś Rada, nie ma tu postanawiać, iż p. X. nie powinien dostać 300 złr. pożyczki, a p. Y. ma dostać 500 złr., tylko wprost ma przyjąć do wiadomości kto jaką otrzymał pożyczkę, to przedkładanie tych wykazów przysparza tylko Dyrekcyi niepotrzebnej pisaniny, a Radę sprowadzić musi z czasem do wdawania się w nieswoje rzeczy, do przekroczenia swego zakresu działania. Wykazy i rachunki, pełnej Radzie przedkładane, mają ten tylko cel, żeby członkowie byli zawsze powiadomieni o ogólnym stanie interesu, do którego nieraz uchwały swe mają stosować. Na to wystarczy rachunek a owe wykazy udzielonych pożyczek są zgoła niepotrzebne. Zresztą ma się Rada z tego przekonać, czy jej komisya kontrolująca spełniła swój obowiązek, i czy znalazła wszystko w porządku.

Bo największym błędem powyższego projektu jest według naszego zdania to, iż nie wypowiada on nigdzie, w jaki sposób i przez kogo ma Rada nadzorcza kontrolę wykonywać. Postanowienie, iż z jej ramienia spełnia to zadanie osobna komisya kontrolująca, stale czy to na rok, czy na całą kadencyę Rady nadzorczej wybrana — jest tu niezbędnem. W niektórych spółkach wielkopolskich istnieje zwyczaj, iż cała Rada in pleno zebrana, skontruje kasę, przegląda księgi i t. p. Ten rodzaj kontroli, pomimo pozorów bardzo sumiennego jej wykonywania, uważamy jako zupełnie niedostateczny, a w praktyce okaże on się blichtrem. Nigdy w ciele tak licznem, nie jest możliwą rzeczywista, ścisła kontrola. Będzie ona zawsze bezładną a tylko pozorną. Jeżeli jednak obowiązek tej kontroli będzie ciężył na osobnej, odpowiedzialnej komisyi, najlepiej z trzech członków złożonej — jeżeli tę komisyę wyposaży się pełnomocnictwem do kontrolowania bez wyjątku wszystkich ksiąg, aktów, dokumentów, zapasów i t. p. jeżeli wreszcie prezesowi Rady lub jego zastępcy da się prawo czuwania nad tem, by komisya swoje obowiązki spełniała, w takim razie Rada zrobiła co do kontroli wszystko co do niej należy, a na zwyczajnych swych posiedzeniach ma tylko wysłuchać sprawozdania swojej komisyi. Gdyby zaś oprócz tego *in pleno* przedsiębrała rewizye, skontra i wszelkie inne czynności kontroli — byłyby to tylko pozory, nie zaś istota należytego nadzoru.

Z temi zmianami i uzupełnieniami powyższy projekt mógłby być do przyjęcia.

Ruch Stowarzyszeń.

Lwów. Towarzystwo zaliczkowe urzędników i sług galicyjskich rozesłało obecnie sprawozdanie ze zgromadzenia swego, odbytego w maju, wraz z bilansem. Bilans wykazuje w stanie czynnym: gotówka 799 zł. 68 ct. — zaliczki na skrypta i weksle 107.049 zł. 79 ct. — należytość u dra L. V. 4462 zł. — różne należytości 709 zł. 25 ct. — inwentarz (po odtrąceniu 10% umorzenia) 1090 zł. 88 ct. — w stanie biernym: fundusz rezerwowy 2034 zł. 30 ct. — udziały członków 18785 zł. 19 ct. — wkładki oszczędności 12.166 zł. 16 ct. — wierzyciele 74.009 zł. 70 ct. — fundusz dyspozycyjny 42 zł. 70 ct. — conto sospeso 4462 zł. — zysk 2611 zł. 49 ct. — Z zysku tego przeznaczono 8% dywidendy na udziały, do funduszu rezerwowego 261 zł. 15 ct. — na rezerwę podatkową 110 zł. — resztę zaś rozdzieli rada nadzorcza jako tantiemę pomiędzy uprawnionych. Do rady nadzorczéj wybrani pp. Karol Majer, Antoni Finzi, Karol Szukiewicz, Leopold Błażowski, Odillo Schweigel, Albert Koppel, Karol Gross i Alojzy Małkowski.

Wydawca i odpowiedzialny redaktor: **Tadeusz Romanowicz.** Z I. Związkowej Drukarni we Lwowie, Hotel Żorża.